

Sendt med e-post til postmottak@kud.dep.no

Kulturdepartementet
Referansegruppe for utredning av kunstnerøkonomien
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Oslo, 29. august 2014

Innspill til utredningen om kunstnerøkonomi

Vi viser til anmodning om innspill til utredningen om kunstnerøkonomi, med spørsmål om en nærmere analyse av de siste ti års utvikling på vårt område.

Kopinor er en organisasjon av rettighetshavere (opphavsmenn og utgivere) til åndsverk. Vi har 22 rettighetshaverorganisasjoner som medlemmer, og på vegne av våre medlemmers medlemmer forvalter vi rettighetene til såkalt sekundærbruk, dvs. kopiering og bruk av utgitte verk. Størsteparten av vederlagsmidlene overføres kollektivt til våre medlemsorganisasjoner, eventuelt til fond som flere organisasjoner har opprettet i fellesskap. Midlene videreføres eller benyttes etter kriterier fastsatt av organisasjonen(e) selv. Det er en forutsetning at ikke-medlemmer likestilles med organisasjonenes medlemmer når midlene benyttes og/eller videreføres.

På opphavsmannssiden utlyser mange organisasjoner stipender finansiert med vederlagsmidlene fra Kopinor, mens andre organisasjoner i større grad prioriterer fellestiltak som kurs, seminarer og informasjonstiltak for den aktuelle opphavsmannsgruppen. I sistnevnte tilfelle gir altså ikke Kopinor-vederlaget noen direkte økonomisk inntekt for opphavsmannen. Det samme vil i stor grad gjelde stipender som er øremerket bestemte formål/utgifter, f.eks. til reiser, studier eller innkjøp av utstyr. På utgiversiden videresendes vederlagsmidlene i all hovedsak til enkeltutgivere (basert på bransjestatistikk), mens en mindre del benyttes til ulike fellestiltak. For øvrig henviser vi til den enkelte medlemsorganisasjon for nærmere informasjon om ordningene.

Begrepet "kunstner"

Vedlagt følger en oversikt over utbetalt kollektivt vederlag til medlemsorganisasjonene i tiårsperioden 2004-2013.

Vi legger til grunn at ikke alle Kopinors opphavsmannsorganisasjoner naturlig vil kunne defineres som kunstnerorganisasjoner. Eksempelvis vil antakelig flertallet av medlemmene i Norsk Journalistlag (NJ), Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) og GRAFILL neppe betegne seg som kunstnere i ordets allmenne betydning. I de fleste organisasjonene vil noen medlemmer falle naturlig inn under begrepet kunstner mens andre ikke vil gjøre det, og verken innenfor eller mellom opphavsmannsorganisasjonene kan det ikke trekkes entydige grenser mellom kunstner og annen opphavsmann; I mange tilfeller vil også dobbeltmedlemskap være aktuelt. For eksempel vil en illustratør kunne være medlem av både GRAFILL og Norske

MEDLEMSORGANISASJONER

Den norske Forfatterforening
Den norske Forleggerforening
Fagpressen
Forbundet Frie Fotografer
GRAFILL (Norsk organisasjon for visuell kommunikasjon)
Mediebedriftenes Landsforening

Musikkforleggerne
NOPA Norsk forening for komponister og tekstforfattere
Norges Fotografforbund
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening
Norsk Journalistlag

Norsk Komponistforening
Norsk kritikerlag
Norsk Oversetterforening
Norsk Redaktørforening
Norsk Revyforfatterforening
Norsk Tidsskriftforening

Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere
Norske Billedkunstnere
Norske Dramatikeres Forbund
Norske Kunsthåndverkere
Ny Musikk Komponistgruppe

ADRESSE

Postboks 1663 Vika, 0120 Oslo
Tlf.: 23 10 74 00 Faks: 23 10 74 10
E-post: kopinor@kopinor.no
Bankgiro: 5005.05.79848
Org.nr.: 964250340

www.kopinor.no

Billedkunstnere (NBK), mens en grafisk designer (som vi antar ikke vil falle inn under kunstnerbegrepet i departementets utredning) kun vil være kvalifisert for medlemskap i GRAFILL. Tilsvarende vil en kunstmaler kunne kvalifisere for medlemskap i NBK, men ikke i GRAFILL.

Som fellesorganisasjon for alle rettighetshavere ønsker ikke Kopinor å gå inn på en nærmere definisjon av kunstnerbegrepet. Det vil heller ikke være mulig å bryte ned vederlagstallene ut fra hva som måtte være kunst og hva som er andre typer åndsverk. Ut fra en allmenn forståelse av kunstnerbegrepet og en antakelse av hva som i denne sammenheng vil være mest relevant for departementet har vi imidlertid valgt å gruppere følgende opphavsmannsorganisasjoner under fellesbetegnelsen "kunstnerorganisasjoner":

Skjønnlitterære skribenter: Den norske Forfatterforening, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere, Norske Dramatikeres Forbund, Norsk Oversetterforening.

Komponister og tekstforfattere: NOPA (tekst og noter), Norsk Komponistforening, Ny Musikk's Komponistgruppe.

Visuelle kunstnere: Norske Billedkunstnere, Norske Kunsthåndverkere, Forbundet Frie Fotografer.

De øvrige opphavsmannsorganisasjonene er i oversikten kalt "Andre opphavsmannsorganisasjoner".

Analyse

Med unntak av 2006 (pga. spesielle forhold) viser tabellen et relativt stabilt bilde for total vederlagsoverføring til medlemsorganisasjonene. Fra 2012 (157,7 mill. kr) til 2013 (203,6 mill. kr) er det en markant økning, noe som i all hovedsak har sin årsak i at vederlag for digital bruk i skolesektoren som for første gang ble innkrevet i 2012, ikke kom til utbetaling før i 2013, og da for to år. Årene 2012 og 2013 må følgelig vurderes samlet, med kun en mindre økning fra 2012 til 2013. Ut fra dette vil de reelle tallene for samlet vederlagsutbetaling til medlemsorganisasjonene kunne anslås til ca. 179 mill. kr i 2012 og 182 mill. kr i 2013. Beregnede tall for opphavsmannsorganisasjonene er ca. 107 mill. kr for 2012 og 109 mill. kr for 2013.

For "kunstnerorganisasjonene" kan det reelle årlige vederlaget anslås til 23,9 mill. kr for 2012 og 24,3 mill. kr for 2013. Økningen i perioden 2004–2013 blir dermed ca. 5,6 mill. kr (fra 18,7 til 24,3 mill. kr), eller 30 %. Til sammenlikning var prisstigningen (KPI) i samme periode ca. 19 % og den generelle lønnsutviklingen ca. 47 %.

Prognoser

Etter hvert som stadig mer digital kopiering finner sted og måles, vil vederlagsinngangen for slik bruk kunne øke. På den annen side må vi påregne en gradvis reduksjon i papirkopieringen, som har vært Kopinors primære inntekt siden starten på 1980-tallet. Det er umulig å si i hvilken takt og på hvilken måte overgangen vil skje, og Kopinor arbeider kontinuerlig med å etablere gode og omforente betalingsmodeller for digital sekundærbruk på ulike sektorer. Når det gjelder primærbruk, utvikler utgivere og opphavsmenn nye digitale forretningsmodeller som vil kunne redusere den sekundærbruken som Kopinor kan lisensiere.

På denne bakgrunn finner vi ikke å kunne anslå hvordan vederlag for digital bruk vil utvikle seg i årene framover og hvordan dette vil stå i forhold til vederlaget for papirkopiering.

Når det gjelder vederlagsmidlene Kopinor fordeler til medlemsorganisasjonene, kan det imidlertid påpekes noen tendenser ut fra de siste årenes utvikling. En hovedtendens synes å være en langt større bruk av visuelle verk (særlig foto, illustrasjon og grafikk). Det er videre en klar økning for fagtekster, men ikke for skjønnlitterære tekster. Når det gjelder musikkverk (tekst og noter), er det en reell nedgang.

Disse tendensene kan ikke entydig tilskrives den digitale utviklingen, men har nok flere og mer sammensatte årsaker som også berører papirkopieringen. Kopinors fordeling er basert på omfattende statistiske data, som over tid vil fange opp endringer i kopieringsvolum, stofftype-sammensetning og kopieringsadferd. Blant annet kan det antas at det materialet som kopieres mest innenfor skolesektoren (Kopinors største marked), f.eks. skolebøker, består av en større andel visuelt materiale enn tidligere. Det kan videre tenkes at det i dag kopieres mindre noter og musikkverk enn tidligere fordi slikt materiale i noen grad strømmes direkte fra internett, eller generelt at behovet for kopiering av noter til undervisningsformål kan være lavere enn tidligere.

Kopinors utfordringer framover er å utvikle gode og bærekraftige modeller for lisensiering av digital kopiering og bruk av åndsverk og å fange opp en størst mulig del av den sekundærbruk som ikke er lisensiert av andre, både mht. papirkopiering og digital kopiering. For brukerne ønsker vi å være en etterrettelig og framtidsrettet tilbyder av gode og helhetlige løsninger som sikrer rettighetshaverne vederlag for bruken av deres verk. Internett representerer uante muligheter for digital formidling av åndsverk, men medfører samtidig nye utfordringer for opphavsretten, også innenfor utdanningssektoren. Eksempelvis fører såkalt "open access" innenfor høyere utdanning og forskning til at opphavsmenn presses til å frasi seg rettighetene til sine verk, både som del av ansettelsesforhold og som betingelse for å kunne motta offentlig støtte. Kopinor mener at en slik utvikling er betenkelig og på sikt vil kunne undergrave opphavsmannens legitime interesser.

Vennlig hilsen
KOPINOR

Yngve Slettholm
adm. direktør

UTBETALT KOLLEKTIVT VEDERLAG 2004–2013

Vederlag (eks. renter)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
UTGIVERE										
Den norske Forleggerforening	45 206 164	48 312 361	35 540 867	47 601 201	50 236 997	51 865 156	50 106 426	52 376 588	55 919 519	63 220 886
Musikkforleggerne	6 151 442	5 909 378	4 523 044	6 434 557	6 291 399	9 004 253	7 710 073	7 401 612	6 190 574	7 155 164
Mediebedriftenes Landsforening	4 776 663	3 106 949	2 940 316	3 523 774	3 573 297	3 173 179	3 022 316	2 952 615	2 654 655	2 845 564
Mediebedriftenes Landsforening (ukepresseandel)	688 563	679 003	488 970	745 473	698 189	738 456	668 419	635 162	492 870	761 352
Fagpressen (utgiverandel)	3 387 113	3 125 653	2 755 261	3 817 324	3 961 228	4 017 908	4 083 438	4 083 805	3 619 143	3 885 030
Sum	60 209 945	61 133 344	46 248 458	62 122 329	64 761 110	68 798 952	65 590 672	67 449 782	68 876 761	77 867 996
KUNSTNERORGANISASJONER										
Forbundet Frie Fotografer	386 270	299 239	228 623	301 147	296 639	312 843	285 699	287 044	308 909	1 019 157
Komponistenes Vederlagsfond (KVF) *	2 308 331	2 543 651	2 132 575	3 028 503	3 081 165	5 068 979	4 219 100	3 899 584	4 105 780	4 388 348
Norsk Forfatter- og Oversetterfond (NFOF) **	7 057 634	6 971 771	5 043 865	7 017 507	7 051 404	7 691 371	7 253 355	8 617 016	6 673 522	8 075 979
Tekstforfatterfondet	3 614 556	3 172 635	2 325 823	3 058 711	3 173 558	3 629 432	3 319 049	3 510 358	2 351 133	2 574 087
Norske Billedkunstnere	5 234 206	5 553 354	3 813 663	5 687 246	5 495 280	6 306 537	5 816 551	6 034 668	7 918 133	10 562 640
Norske Kunsthåndverkere	70 828	83 934	70 540	82 989	86 560	103 095	98 107	102 659	89 366	119 380
Sum	18 671 825	18 624 584	13 615 089	19 176 103	19 184 606	23 112 257	20 991 861	22 451 329	21 446 843	26 739 591
ANDRE OPPHAVSMANNORGANISASJONER										
GRAFILL – Norsk organisasjon for visuell kommunikasjon	6 288 910	6 505 658	4 548 546	6 623 882	6 530 233	7 208 309	6 763 123	7 085 048	9 422 818	12 031 109
Norges Fotografforbund	1 247 117	1 002 883	744 817	1 002 065	977 939	1 105 978	1 001 583	1 013 180	1 094 212	3 559 520
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (forfatterandel)	36 138 878	38 559 226	30 273 463	37 178 906	42 281 361	40 878 442	40 896 263	42 533 405	44 437 114	64 502 047
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (oversetterandel)	1 313 631	1 333 003	1 012 441	1 343 856	1 486 177	1 444 953	1 432 496	1 571 363	1 421 334	1 573 089
Norsk kritikerlag	168 727	121 958	115 930	114 317	122 487	108 067	104 225	98 053	92 555	98 878
Norsk Journalistlag	10 647 648	7 354 859	6 958 811	8 743 748	9 021 442	8 212 337	8 047 274	7 935 619	7 719 342	12 460 895
Norsk Redaktørforening	2 370 991	1 539 178	1 507 658	1 791 512	1 836 265	1 617 723	1 561 979	1 526 208	1 384 746	1 933 748
Fagpressen (redaktørandel)	2 152 621	1 953 649	1 886 996	2 649 250	2 851 721	2 753 467	2 901 553	2 916 121	2 853 062	2 846 163
Sum	60 328 523	58 370 414	47 048 662	59 447 536	65 107 625	63 329 276	62 708 496	64 678 997	68 425 183	99 005 449
Sum opphavsmannsorganisasjoner	79 000 348	76 994 998	60 663 751	78 623 639	84 292 231	86 441 533	83 700 357	87 130 326	89 872 026	125 745 040
Sum utgivere	60 209 945	61 133 344	46 248 458	62 122 329	64 761 110	68 798 952	65 590 672	67 449 782	68 876 761	77 867 996
SUM	139 210 293	138 128 342	106 912 209	140 745 968	149 053 341	155 240 485	149 291 029	154 580 108	158 748 787	203 613 036

* KVF mottar vederlag for Norsk Komponistforening, Ny Musikkis Komponistgruppe og NOPA

** NFOF mottar vederlag for Den norske Forfatterforening, Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere, Norske Dramatikers Forbund og Norsk Oversetterforening